

Nr 115.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående depåverksamheten till stöd för blinda hantverkare; given Stockholms slott den 6 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

För depåverksamheten till stöd för blinda hantverkare tillämpas sedan år 1950 en provisorisk organisation, vilken innebär att staten genom statens blinddepånämnd och den under denna lydande centraldepån för blindas arbeten svarar för inköp och distribution till de blinda hantverkarna av material för dessas verksamhet ävensom i viss utsträckning för försäljning av de kvinnliga hantverkarnas tillverkningar, medan De blindas förening med statens stöd svarar för försäljning av de manliga hantverkarnas produkter. Med anledning av förslag från blinddepånämnden förordas i propositionen, att provisoriet bringas att upphöra genom att De blindas förening övertar hela verksamheten. Det i denna insatta kapitalet skall härvid utlånas till föreningen, varjämte staten skall lämna ett årligt bidrag som är avsett att i princip täcka administrationskostnaderna. Detta bidrag föreslås för budgetåret 1953/54 till 300 000 kronor. Härjämte föreslås dels oförändrat bidrag, 65 000 kronor, till De blindas föreningens verksamhet i övrigt dels ock anslag till den vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män inrättade materialdepån, 17 300 kronor.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars
1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, följande.

I årets statsverksproposition (V ht punkterna 98 och 99) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna dels till Driften av centraldepån för blindas arbeten ett förslagsanslag av 223 000 kronor dels ock till Bidrag till de blindas förening ett anslag av 105 000 kronor. Jag anhåller nu att få upptaga frågan om depåverksamheten till stöd för blinda hantverkare till närmare behandling.

Depåverksamhetens tillkomst och nuvarande organisation.

Den nuvarande statliga centraldepån för blindas arbeten kan sägas leda sitt ursprung från en år 1907 av De blindas förening inrättad depå med uppgift att förse blinda hantverkare med material för borst- och korgtillverkning.

Närmast ligger ett år 1937 av 1936 års utredning angående blinda och dövstumma avgivet förslag (SOU 1937:34) till grund för depåns inrättande. Förslaget innebar, att uppgiften att anskaffa råvaror åt blinda hantverkare borde anförtros en för hela landet gemensam organisation, främst i syfte att uppnå billigare råvarupriser. Vid sidan om materialanskaffningen framstod som det väsentligaste för de arbetsföra blindas försörjning förbättrandet av avsättningsmöjligheterna för blindarbeten. Försäljningsverksamheten, som endast skulle äga avseende å den produktion av blindalster vilken icke genom den blindes egen försorg eller organisationernas förmedling fann köpare, borde anförtros en efter enhetliga linjer uppbyggd försäljningsorganisation. Genom sammanförandet under samma ledning av materialanskaffning och försäljning av blindas arbeten skulle man ernå bl. a. den fördelen, att inköpen av råvarorna kom att företagas med anli-

tande av den sakkunskap och erfarenhet, som vanns vid den jämsides därmed bedrivna försäljningen av färdiga alster. Beträffande ledningen av verksamheten hade utredningsmännen tänkt sig möjligheten av att anförtro densamma åt De blindas förening. För en sådan anordning hade de ansett föreningens erfarenhet genom den av föreningen bedrivna depåverksamheten tala. Med hänsyn bl. a. till den affärsmässiga karaktären av verksamheten stannade de emellertid slutligen för tanken att anförtro ledningen åt ett aktiebolag, vari ingick representanter för staten, blindundervisningen, De blindas förening och den frivilliga hjälpverksamheten.

Principbeslut om inrättande av en centraldepå fattades av 1938 års riksdag (prop. nr 276, rd. skr. nr 440).

I fråga om ledningen och formerna för depåverksamheten anförde departementschefen i 1941 års statsverksproposition (V ht p. 49), att han ansåg det vara mindre lämpligt, att företaget uppbyggdes som ett aktiebolag. Han anslöt sig i stället till ett av statskontoret framfört förslag att ledningen borde anförtros en av Kungl. Maj:t utsedd nämnd. Härigenom skulle goda möjligheter vinnas till en effektiv kontroll av verksamheten från statens sida samtidigt som ledningens initiativ icke otillbörligt hämmades. Riksdagen (skr. nr 5) godkände Kungl. Maj:ts förslag till organisation av centraldepån. I enlighet härmed ställdes denna under ledning av en särskild nämnd, statens blinddepånämnd, bestående av fem av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter jämte suppleanter. Styrelsen för De blindas förening skall enligt instruktionen för nämnden beredas tillfälle att föreslå en ledamot jämte suppleant samt direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas och Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda att gemensamt föreslå en ledamot jämte suppleant.

På grund av skilda omständigheter kunde centraldepån inte börja sin verksamhet förrän i februari 1947. Det dröjde herefter inte länge förrän svårigheter uppstod i rörelsen. Dessa föranleddes huvudsakligen av den rådande bristen på råvaror samt föreståndarens olämplighet. År 1948 uppdragades förlust i rörelsen å ca 72 000 kronor. I samband härmed ifrågasatte blinddepånämnden om inte centraldepån skulle kunna förvandlas till bolag eller firma, vari staten ingick med rörelsekapital och beviljade årliga anslag för administrationen, under det att styrelsen i övrigt ägde handlingsfrihet rörande driften under riksräkenskapsverkets kontroll. En smidigare organisation var nämligen enligt nämndens mening ofrånkomlig för att centraldepåns verksamhet skulle kunna bedrivas på ett affärsmässigt fullt tillfredsställande sätt.

Med anledning av vad sålunda förekommit uppdrog Kungl. Maj:t åt statens sakrevision att företa en översyn av blinddepånämndens verksamhet och formerna för dess bedrivande. Sakrevisionen, som lade fram resultatet av sin översyn i december 1949, framhöll, att det mest väsentliga problemet var frågan om försäljningen av de färdiga varorna och organisationen

för densamma. Sakrevisionen ansåg, att försäljningen av de blinda manliga hantverkarnas alster inte borde ske i statlig regi. Blindalstren kunde i prishänseende icke konkurrera med de fabriksmässigt tillverkade produkterna och för ett framgångsrikt försäljningsresultat erfordrades utnyttjandet av den goodwill, som blindalstren möjligen kunde röna på marknaden. Sådana synpunkter kunde bäst iakttagas i privat verksamhet. Sakrevisionen föreslog en provisorisk lösning, innebärande att ifrågavarande verksamhetsgren skulle överlätas till De blindas förening och bedrivs i dennas namn men med statens stöd i form av förlagskapital, bidrag till driftkostnaderna och medgivande att utnyttja centraldepåns lokaler och personal.

Min företrädare i ämbetet anförde vid anmälan av propositionen 1950: 166, att han visserligen fann det föreslagna provisoriet förknippat med uppenbara olägenheter men att han likväl var beredd tillstyrka, att försäljningen överläts till De blindas förening. Frågan om den definitiva organisationen borde upptagas till behandling sedan ett par års erfarenhet av den provisoriska anordningen vunnits.

Sedan den 1 juli 1950 bedrivs verksamheten sålunda under ledning av två huvudmän. Staten, representerad av blinddepånämnden, handhar 1) inköpen och försäljningen av råvaror till blinda hantverkare, såväl manliga som kvinnliga, 2) försäljningen av de kvinnliga hantverkarnas alster samt 3) viss tillverkning av borsträn. Försäljningen av de varor, som tillverkas av manliga hantverkare, omhänderhaves av De blindas förening genom en särskild, av föreningen utsedd affärsstyrelse. Personal och lokaler utnyttjas delvis gemensamt för de av staten och föreningen drivna verksamhetsgrenarna.

För den del av verksamheten som ledes av blinddepånämnden står såsom förlagsmedel till förfogande 710 000 kronor, varav staten anvisat 640 000 kronor och vissa organisationer tillskjutit 70 000 kronor. Vidare anvisas för denna del av verksamheten ett årligt anslag, avsett att täcka vissa lönekostnader och andra omkostnader. Anslaget har för budgetåret 1952/53 upptagits till 223 000 kronor, varav 134 200 kronor till avlöningar och 88 800 kronor till omkostnader. Med hänsyn till 1952 års löneökningar har medgivande lämnats att överskrida avlöningsposten med 16 300 kronor, varför sammanlagt 239 300 kronor står till förfogande under innevarande budgetår.

För försäljningen av färdiga varor, tillverkade av manliga hantverkare, har anvisats ett förlagskapital av 250 000 kronor, därav 100 000 kronor från staten och 150 000 kronor från föreningen. Härutöver har föreningen måst tillfälligt insätta ytterligare kapital i rörelsen. Till föreningen utgår vidare ett årligt anslag å 105 000 kronor, varav 40 000 kronor utgör bidrag till kostnaderna för försäljningsverksamheten.

Omfattningen av de olika verksamhetsgrenarna vid centraldepån torde få belysas genom följande uppgifter angående omsättningen.

	1/7 1949—30/6 1950	1/7 1950—30/6 1951	1/7 1951—30/6 1952
	Kronor	Kronor	Kronor
Manliga avd.: material.....	981 077	1 485 367	1 334 016
färdiga varor	193 598	377 743	623 165
Kvinnliga avd.: material.....	44 143	64 592	66 080
färdiga varor....	46 054	59 017	63 766
Summa	1 264 872	1 986 719	2 087 027

Från centraldepåns drifffkostnadsanslag bestrides kostnaderna för den till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män förlagda materialdepån.

Statens blinddepånämnds framställning.

Statens blinddepånämnd har (skr. 29/8 1952) anfört, att den provisoriska organisationen av depåverksamheten nu ägt bestånd under två budgetår. Nämnden har funnit tiden vara inne att upptaga frågan om den framtida organisationen till behandling. Nämnden utgår härvid från den övertygelsen, att en verksamhet av ifrågavarande slag är och även framdeles torde komma att vara av väsentlig betydelse för de blinda, även om genom andra åtgärder ökad sysselsättning av annan art skulle kunna beredas dem.

Den gångna tidens erfarenheter bekräftar enligt nämndens mening, att avsevärda olägenheter är förenade med den provisoriska organisationen. Nämnden har lämnat i huvudsak följande redogörelse för de mera påtagliga av dessa olägenheter.

Starka skäl tala för att här ifrågavarande åtgärder till förbättrande av de blindas förvärvsmöjligheter givas en så enhetlig ledning som möjligt. Då nu materialanskaffning och färdigvaruförsäljning icke bedrivs under samma ledning, går man delvis miste om den fördel, som det skulle innebära, att inköpen av råvarorna företogs med anlitanade av den sakkunskap och erfarenhet, som vinnes vid försäljningen av färdiga varor. Ehuru nämnden och affärsstyrelsen samarbeta i så stor utsträckning som möjligt, kan icke nämnden genom färdigvaruförsäljningen förskaffa sig all den erfarenhet, som skulle vara av värde vid handhavandet av råvaruinköpen.

Ur personalsynpunkt är det en uppenbar nackdel att en del av personalen har två olika arbetsgivare. Detta förhållande är i och för sig ägnat att orsaka konflikter och svårigheter, även om några större olägenheter hittills icke uppkommit på grund av ett gott samarbete mellan de två arbetsgivarna samt lojalitet från de anställdas sida.

För personalens del medför nuvarande ordning vidare, att ovisshet råder beträffande personalens framtida ställning i olika hänseenden. Att organisationen utgör ett provisorium har bl. a. medfört, att den av statsmedel avlönade kontorspersonalen icke förts in under statens allmänna avlöningsreglemente samt att den icke heller erhållit några pensionsförmåner. Dessa förhållanden ha icke kunnat undgå att föranleda missnöje bland de anställda.

Vad beträffar själva arbetet vid centraldepån medför organisationen en viss tyngd och en hel del dubbelarbete i kameralt avseende.

De båda huvudmännen ha helt skild bokföring, vilket i och för sig medför åtskilligt fler bokföringstransaktioner än vad som skulle erfordras vid

en enhetlig organisation. Härtill kommer att åtskilliga kostnader, vilka äro gemensamma för de båda verksamhetsgrenarna, skola fördelas på dessa grenar, varvid i olika fall olika fördelningsgrunder måste tillämpas. Som exempel på dessa olägenheter må anföras följande. Centraldepån levererar råvaran till den blinde hantverkaren och debiterar denne för leveransen. Efter tillverkningen levererar hantverkaren den färdiga varan till De blindas förening, som därefter betalar hantverkaren för nedlagt arbete samt i allmänhet även för det i den färdiga varan ingående materialet. I många av de fall där hantverkaren icke erlagt kontant betalning för materialet, nödgas emellertid föreningen stödja hantverkaren genom att direkt till depån betala materialkostnaden, vilken i sådant fall krediteras hantverkaren. Dessa och liknande transaktioner medföra inte bara dubbelarbete utan också risk för missförstånd, framförallt som den blinde kanske mer än andra har svårt att sätta sig in i nuvarande uppläggning. Då de båda företagen i många fall ha gemensamma såväl kunder som leverantörer, medför detta dubbling av reskontra och därmed sammanhängande dubbelarbete.

Oberoende av verksamhetens uppdelning på två huvudmän äro de olägenheter, som nämnden härefter vill närmare behandla, nämligen de som sammanhänga med att verksamheten, delvis, bedrives i statlig regi.

Den stelhet som kännetecknar den statliga medelsanvisningen är synnerligen svår att förena med en affärsverksamhet, vars omfattning och behov kunna växla ganska mycket från tid till annan. Att vid en viss tidpunkt beräkna affärskonjunkturerna och därmed anslagsbehovet för en period, som ligger 1—2 år längre fram i tiden, måste med nödvändighet bli en beräkning som är i hög grad oviss. Om anslagsberäkningarna sedan visa sig vara för låga är det med nuvarande bestämmelser rörande överskridande av depåns anslag mycket svårt att erhålla de medel, som erfordras för att kunna upprätthålla verksamheten i erforderlig omfattning.

De blindas förening har i olika sammanhang måst ekonomiskt stödja den av staten bedrivna verksamheten. Bristen på förlagsmedel föranledde nämnden att för några år sedan hos föreningen upptaga ett — numera återbetalat — lån å 125 000 kronor. Nu rådande likviditetssvårigheter vid depån ha vidare föranlett föreningen att för depåns räkning inköpa råvarupartier till ett värde av över 100 000 kronor. Det synes föga tillfredsställande, att ifrågavarande statliga verksamhet bedrives under sådana former, att verksamheten icke kan behörigen upprätthållas utan ekonomisk hjälp av en enskild organisation.

Såsom en sammanfattning av de hittills gjorda erfarenheterna uttalar nämnden, att olägenheterna av den nuvarande organisationsformen, vilka sammanhänga både med verksamhetens uppdelning och med den statliga ledningen av en del av verksamheten, är avsevärda och i betydande grad försvårar verksamhetens bedrivande på ett ändamålsenligt sätt. Det synes därför nämnden vara i hög grad angeläget att en bättre organisation snarast kommer till stånd.

Härvid kan enligt nämndens mening i princip följande alternativ komma i fråga:

1. Nuvarande uppdelning bibehålles men göres mera fullständig och definitiv. Härvid skulle nämnden och affärsstyrelsen var för sig anställa all

den personal som behöves för respektive verksamhetsgrenar och den personella gemenskapen upphöra. Den av staten avlönade personalen skulle beredas fast, pensionsreglerad anställning. För den av nämnden ledda verksamheten skulle vidare meddelas bestämmelser, som möjliggjorde den smidigare anpassning till föreliggande behov, vilken erfordras med hänsyn till verksamhetens karaktär av affärsrörelse.

2. Hela verksamheten övertages av staten. Härvid skulle man kunna antingen återföra organisationen till den form, som gällde före den 1 juli 1950, eller också bilda ett statligt aktiebolag för ändamålet.

3. Hela verksamheten överföres på De blindas förening, som därvid skulle av staten garanteras ett ekonomiskt stöd av i princip samma omfattning som det stöd staten f. n. lämnar hela verksamheten jämte det tillägg som De blindas förenings styrelse i en i det följande närmare behandlad skrivelse till nämnden anhållit om.

Beträffande alternativ 2. anför nämnden, att en återgång till tidigare organisationsform inte är lämplig, bl. a. med hänsyn till de vägande skäl, som av statens sakrevision tidigare anförts mot statens handhavande av färdigvaruförsäljningen. Då förslag om aktiebolagsform tidigare avvisats av statsmakterna (V ht 1941 s. 85) och de då anförda invändningarna alltjämt torde äga giltighet, har nämnden funnit sig icke böra närmare gå in på denna möjlighet.

Gentemot alternativ 1. kan enligt nämnden invändas, att det innebär en viss dubbelorganisation, som medför ökade kostnader, särskilt för avlöningar samt ökat lokalbehov för kontorspersonalen. Man går vidare miste om fördelarna av en enhetlig ledning. Å andra sidan skulle dock åtskilliga av de nuvarande olägenheterna försvinna och de kvarstående nackdelarna torde inte bli större än att man skulle kunna tänka sig en lösning enligt detta alternativ.

I jämförelse med de nyss berörda nackdelarna enligt alternativ 1. skulle alternativ 3. enligt nämndens mening medföra de fördelar, som följer av en enhetlig organisation under en och samma ledning. En skarp gräns mellan de olika verksamhetsgrenarna behöver ej dragas, förlust å en gren kan utjämnas genom vinst å en annan. Hela verksamheten kan bedrivas under mindre stela former och med snabbare anpassning till behoven vid olika tider och konjunkturen. Vidare erfordras mindre personal och lokaler än vid en uppdelning av verksamheten. Besparingen å avlöningarna uppskattas till ca 38 600 kronor. Besparingen ifråga om lokaler kan f. n. inte preciseras men torde röra sig om ca 4 kontorsrum. Vissa andra besparingar kan också uppnås, genom samordning av transporter 1 500 kronor, telefoner 1 500 kronor och styrelsearvoden 2 100 kronor eller sammanlagt 5 100 kronor. Det torde heller inte vara uteslutet att det framdeles skulle kunna visa sig möjligt att i fråga om försäljning av färdiga varor åstadkomma viss samordning med försäljningen av de produkter som tillverkas vid det av

föreningen och Stockholms blindförening ägda De blindas tekniska fabriks aktiebolag. Det torde även vara en fördel, att verksamheten handhaves av De blindas förening, som har ett starkt intresse av att driva verksamheten på ett sätt som är till gagn för de blinda hantverkarna utan att därigenom förlust uppkommer å rörelsen. Föreningen har också såväl vid den hit-tillsvarande färdigvaruförsäljningen som vid den genom nyssnämnda fabriksaktiebolag drivna rörelsen förskaffat sig en icke obetydlig erfarenhet av ekonomisk verksamhet inom hithörande områden.

Nämnden vill inte utesluta möjligheten av en lösning enligt alternativ 1, men förordar alternativ 3. Nämnden har lagt fram detaljerade förslag till båda dessa lösningar. I det följande redogöres endast för alternativ 3.

Efter ingående överläggningar med De blindas förening har nämnden utarbetat förslag till vissa bestämmelser, vilka skulle kunna ligga till grund för föreningens övertagande av hela verksamheten i enlighet med alternativ 3. Bestämmelserna har godkänts av föreningen. Förslaget innefattas i följande 10 punkter.

1) De blindas förening åtager sig att fr. o. m. den 1/7 1953 omhänderhava hela den verksamhet, som nu bedrivs vid centraldepån för blindas arbeten under ledning av statens blinddepånämnd och föreningens affärsstyrelse.

2) Verksamheten skall bedrivas genom ett av föreningen för ändamålet särskilt bildat aktiebolag. Bolagets styrelse bör bestå av 7 ledamöter.

3) Staten tillhandahåller för verksamheten erforderliga lokaler. De nuvarande otillräckliga lokalerna skola så snart ske kan utbyggas eller ersättas av andra, tillfredsställande lokaler.

4) Det av staten tidigare anvisade förlagskapitalet, 740 000 kronor, överföres till bolaget såsom räntefritt stående lån. Övriga förlagsmedel, 70 000 kronor från vissa organisationer samt 150 000 kronor från föreningen, överföras även å bolaget, varvid det sistnämnda beloppet jämväl skall åtnjutas som räntefritt stående lån. Föreningen skall äga att, utöver det av föreningen tecknade aktiekapitalet, i mån av behov tillskjuta ytterligare kapital. Å sådant kapital skall föreningen äga rätt att uppbära ränta, varjämte dessa räntekostnader skola ingå bland de driftkostnader, för vilka årligt statsbidrag utgår.

5) Bolaget övertager per den 1/7 1953 nämndens respektive föreningens varulager till bokförda värden minskade med i respektive bokslut eventuella redovisade vinster. Övriga tillgångar liksom skulderna (utom förlagsmedlen) övertagas även till bokförda värden.

6) Staten lämnar till bolaget ett årligt driftbidrag, i princip avsett att täcka lönekostnader (dock ej löner till försäljningspersonal) samt de slag av omkostnader, vilka f. n. vid depån bestridas av statsmedel, ävensom ovannämnda räntekostnader och kostnader för personalens pensionering. Bidraget utgår tills vidare som regel med högst 317 000 kronor jämte eventuella ränte- och pensionskostnader samt må icke överstiga de verkliga utgifterna för ifrågavarande ändamål. Bidraget bör vidare kunna höjas eller sänkas om mer betydande ändringar inträda beträffande löne- och prisnivån i landet eller om verksamhetens omfattning förändras i avsevärd grad. För att möjliggöra ett relativt snabbt förfarande bör för ändamålet anvisas ett förslagsanslag samt Kungl. Maj:t äga att efter verksamhetsårets slut fast-

ställa det definitiva bidraget för året. Preliminär utbetalning av bidraget under verksamhetsåret förutsättes därvid skola ske.

7) Å verksamheten eventuellt uppkommande vinst skall användas för konsolidering av bolaget.

8) Eventuella förluster, vilka icke kunna täckas av eventuella vinstmedel eller genom höjning av statsbidraget enligt bestämmelserna i punkt 6), skola i den mån så erfordras täckas av föreningen intill sammanlagt högst 50 000 kronor.

9) Skulle bolaget träda i likvidation, skola dess tillgångar användas till återbetalning av statslånet först sedan föreningen erhållit full betalning för sina fordringar hos bolaget.

10) Kungl. Maj:t skall äga utöva den kontroll över bolagets verksamhet som Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva. I sådant hänseende synes böra gälla, att Kungl. Maj:t skall utse minst en ledamot av bolagets styrelse samt en av bolagets revisorer. Riksräkenskapsverket och sakrevisionen böra äga granska verksamheten. Vidare bör föreskrivas, att bolagets bokföring skall vara så anordnad, att de utgifter, för vilka statsbidraget i första hand är avsett, redovisas särskilt. Förvaltningsberättelse jämte balansräkning samt vinst- och förlusträkning skall årligen ingivas till socialdepartementet.

I sin förut (s. 7) omnämnda skrivelse till nämnden har De blindas förening anfört bl. a. följande rörande grunderna för statens bidrag till kostnaderna för försäljning av de färdiga varorna.

När De blindas förening den 1 juli 1950 övertog försäljningen av de manliga blindas hantverksalster beviljade statsmakterna härför förutom ett räntefritt rörelsekapital å kronor 100 000 ett årligt bidrag å kronor 40 000, vilket belopp jämte viss beräknad vinst å försäljningen skulle täcka föreningens kostnader. Föreningen var emellertid redan från början medveten om att vid starten vissa utgifter måste tillkomma som ej kunde infogas i den sålunda uppgjorda inkomst- och utgiftsstaten. Föreningen har på grund härav för vartdera av budgetåren 1950/51 och 1951/52 tillskjutit kronor 40 000.

Till följd av dyrtiden har föreningens andel av utgifterna för försäljningsverksamheten blivit betydligt större än man från början räknat med, och så stora kostnader som hittills torde i längden icke kunna bäras av föreningen.

Under förutsättning att föreningen fortfarande skall handhava försäljningen av de färdiga produkterna torde det därför vara nödvändigt att sätta en klar gräns mellan de utgifter, som skola bestridas av statsmedel, och dem, som föreningen skall svara för.

De blindas förenings styrelse hemställer därför, att depånämnden hos Kungl. Maj:t ville föreslå, att statsanslag i likhet med vad som nu sker till centraldepån måtte utgå till avlöningar åt erforderlig kontors- och lagerpersonal samt till direkta kontorskostnader såsom kontorsmaterial, porton, telefon m. m. och detta vare sig försäljningen bedrivs såsom särskilt företag eller gemensamt med centraldepån. Härutöver anhåller föreningen, att statsmedel även måtte beviljas till bestridande av fraktkostnaderna för varor som hantverkarna sända till försäljningskontorets lager. Det har nämligen visat sig nödvändigt för försäljningskontoret att betala dylika frakter, ty om så ej skedde, skulle den avlägsset boende hantverkaren få mindre betalt

för sitt arbete än andra. Dessa fraktkostnader uppgingo under senast förflutna budgetår till kronor 2 552: 70.

Å andra sidan förbinder sig föreningen att ur egna medel jämte eventuell vinst på försäljningen svara för de direkta försäljningskostnaderna såsom avlöningar och provisioner samt reseersättningar för försäljarna, frakter och rabatter till köparna, emballage, reklam och därmed jämförliga utgifter.

Vid beräkningen av det årliga bidraget har nämnden utgått från de för innevarande budgetår under förslagsanslaget till driften av centraldepån för blindas arbeten för avlöningar och omkostnader disponibla beloppen 135 920 resp. 86 100 kronor (oberäknat de belopp som avsetts för den vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män inrättade materialdepån). Vid genomförande av alternativ 1. beräknar nämnden motsvarande medelsbehov för nästa budgetår till 144 513 resp. 92 600 kronor. Härtill har lagts de beräknade kostnaderna för avlöningar och omkostnader i den av De blindas förening handhavda försäljningsverksamheten vid genomförande av alternativ 1. eller 89 272 resp. 34 000 kronor (föreningens beräknade utgifter för ändamålet under innevarande budgetår uppges till 49 400 resp. 32 500 kronor). Från summan av angivna belopp (144 513 + 92 600 + 89 272 + 34 000) 360 385 kronor har dragits 43 700 kronor, vartill besparingarna vid genomförande av alternativ 3. uppskattas. Återstoden, 316 685 kronor, har avrundats till 317 000 kronor. Härvid har nämnden förutsett, att materialdepån vid hantverksskolan i Kristinehamn icke överföres till De blindas förening. Sistnämnda belopp bör emellertid, anser nämnden, ökas med eventuella kostnader för personalens pensionering och för ränta å av föreningen ytterligare insatt kapital. Då den provisoriska organisationen avlöses av en mera definitiv organisation synes det vara nödvändigt att personalen beredes pensionsberättigande anställning. Med hänsyn till statens omfattande stöd till denna verksamhet ifrågasätter nämnden om icke pensioneringen lämpligen skulle handhas av statens pensionsanstalt. Med denna utgångspunkt har nämnden funnit det icke vara nödvändigt att nu låta utföra beräkningar rörande pensioneringskostnadernas storlek.

Slutligen har nämnden anfört, att centraldepåns nuvarande lokaler vida understiger vad som erfordras. Bortsett från storleken är vidare den nuvarande byggnaden i Tomtebodas mindre lämplig för ifrågavarande verksamhet. Nämnden har hos byggnadsstyrelsen hemställt, att styrelsen måtte företaga en utredning rörande centraldepåns lokalbehov samt utarbeta förslag till en lösning av lokalfrågan. Ehuru en tillfredsställande lösning av denna fråga utgör en förutsättning för omorganisationen, anser nämnden det dock inte nödvändigt att avvakta preciserade förslag i ämnet från byggnadsstyrelsen innan ställning tages till organisationsfrågan.

Yttranden.

Över blinddepånämndens framställning har utlåtanden avgivits av statskontoret, statens sakrevision, De blindas förening, direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas och Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda ävensom av byggnadsstyrelsen såvitt angår lokalfrågan. De blindas förening har avgivit förnyat yttrande med anledning av vad statens sakrevision anfört i sitt utlåtande.

Blinddepånämndens förslag har tillstyrkts av *De blindas förening, direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomteboda och Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda*. Direktionen och arbetsnämnden har förklarat sig inte ha något att erinra mot att av dem tillskjutna förslagsmedel ställes till De blindas förenings förfogande vid genomförande av blinddepånämndens förslag.

Statskontoret har icke något att i och för sig erinra mot att De blindas förening övertager hela verksamheten och sålunda även tillhandahåller de blinda hantverkarnas arbetsmateriel. En förutsättning för en dylik ordning torde emellertid vara, att en för statsverket godtagbar överenskommelse träffas angående villkoren för övertagandet och den fortsatta driften av verksamheten. Det av statens blinddepånämnd upprättade förslaget till sådant avtal är emellertid alltför oförmånligt för staten. De förpliktelser, som enligt det framlagda förslaget skulle åvila det allmänna, är därjämte så tånjbara, att ett godtagande av förslaget uppenbarligen måste förutsätta en mycket ingående och fortlöpande kontroll för att icke säga omedelbar medverkan från statens sida i fråga om verksamhetens bedrivande. Statskontoret förordar därför, att en förutsättningslös utredning verkställs angående villkoren för verksamhetens överlåtande på föreningen. Vid denna utredning bör erfarenheterna från depåns hittillsvarande verksamhet tjäna till ledning för bedömandet av storleken av de bidrag av statsmedel, som skäligen bör beviljas föreningen.

Statens sakrevision har ansett sig böra undersöka den omfattning, i vilken de blinda erhåller hjälp i sina förvärvsmöjligheter genom ifrågavarande verksamhet. Härvid har beträffande centraldepåns försäljning av material för borst- och korgtillverkningen, som under budgetåret 1951/52 uppgick till ca 1 340 000 kronor, framgått, att antalet blinda, som direkt eller indirekt verkställt inköp från centraldepån, utgjort ca 900. Av dessa är emellertid det övervägande antalet småförbrukare och endast ca 350 blinda har under nämnda budgetår verkställt inköp för mer än 1 000 kronor. Ur rent ekonomiska försörjningssynpunkter torde sålunda centraldepån ha någon mera nämnvärd betydelse endast för ca en tredjedel av kunderna. Vad angår hantverkarnas arbetsförtjänster har vissa uppgifter härom inhämtats från föreningen, med ledning varav förtjänsten ansetts kunna uppskattas till ett belopp, som i medeltal utgör ca 70 % av råvarupriset. Genom depåns försäljningsverksamhet har sålunda under förutnämnda budgetår

ca 900 blinda hantverkare beretts möjlighet till en arbetsförtjänst om tillhoppa ca 900 000 kronor. Särskilt för det stora antalet småförbrukare medför denna form av bistånd relativt ringa hjälp i deras förvärvsverksamhet och dess största betydelse torde närmast få ses ur arbetsterapeutiska synpunkter. I detta sammanhang framhåller sakrevisionen beträffande centraldepåns försäljningspriser, att någon jämförelse med priserna i öppna marknaden knappast låter sig göra, då där icke förekommer någon direkt motsvarighet till centraldepåns försäljningsverksamhet. Någon detaljförsäljning av de materialslag, varom här är fråga, förekommer egentligen icke inom landet.

Vad härefter angår den av föreningen omhänderhavda försäljningsverksamheten utvisar bokslutet för budgetåret 1951/52 en förlust av ca 75 000 kronor. Försäljningen har uppgått till ca 548 000 kronor, varav 420 000 kronor blindvaror och 128 000 kronor fabriksvaror. De häremot svarande försäljningskostnaderna utgör ca 190 000 kronor. De blinda hantverkarnas arbetsförtjänst på ifrågavarande försäljning kan, enligt vad som inhämtats av föreningen, uppskattas till omkring 30 % av föreningens pris vid inköp från hantverkare eller ca 125 000 kronor. Den sålunda erhållna arbetsförtjänsten synes enligt sakrevisionens mening affärsmässigt sett icke stå i rimlig proportion till de häremot svarande försäljningskostnaderna. Sakrevisionen erinrar, att den i sin tidigare utredning bl. a. framhållit, att frågan angående försäljningen av de blinda hantverkarnas alster icke synes kunna lösas isolerad utan borde tagas upp i samband med frågan om försäljning av partiellt arbetsföras i allmänhet produkter.

Vad sålunda framkommit understryker enligt sakrevisionen angelägenheten av att nya vägar sökes för ifrågavarande hjälpverksamhet. Blinddepånämnden har emellertid i sin framställning utgått ifrån den övertygelsen, att en verksamhet av nu ifrågavarande slag är och även framdeles torde komma att vara av väsentlig betydelse för de blinda, även om genom andra åtgärder ökad sysselsättning av annan art skulle kunna beredas dem. Med hänsyn härtill vill sakrevisionen i nuvarande läge icke motsätta sig, att föreningen fr. o. m. den 1 juli 1953 övertager hela den ifrågavarande verksamheten. Då emellertid det förutnämnda av blinddepånämnden utarbetade förslaget till bestämmelser för övertagandet enligt sakrevisionens mening icke kan anses godtagbart för statsverket, har frågan härom upptagits till ingående diskussioner med representanter för föreningen. I anslutning härtill har följande grunder för verksamhetens överlåtande godtagits, därvid dock frågan om det årliga bidragets storlek lämnats öppen.

1. De blindas förening åtager sig att fr. o. m. den 1 juli 1953 genom ett av föreningen för ändamålet särskilt bildat aktiebolag omhänderha hela den verksamhet, som nu bedrivs vid centraldepån för blindas arbeten under ledning av statens blinddepånämnd och av föreningen genom dennas affärsstyrelse.

2. De av staten för centraldepåns räkning uppförda byggnaderna upp-

låtas kostnadsfritt åt föreningen för sagda ändamål. Frågan angående lokalbehovet upptages till prövning, sedan byggnadsstyrelsen slutfört sin nu pågående utredning i ärendet.

3. Centraldepån's tillgångar och skulder övertagas av föreningen till bokförda värden enligt balansräkning per den 30 juni 1953 för att av föreningen överlåtas å aktiebolaget. I balansräkningen skall varulagret upptagas till återanskaffningsvärdet, nedskrivet med eventuellt överskott å rörelsen.

4. Det till centraldepån av staten anvisade förlagskapitalet å 640 000 kronor, minskat med eventuell förlust enligt balansräkningen, ställes till föreningens förfogande såsom räntefritt lån att jämte det räntefria lån å 100 000 kronor, som föreningen tidigare erhållit för sin försäljningsverksamhet, användas såsom förlagskapital för verksamheten. Övriga förlagsmedel, 70 000 kronor, som ställts till förfogande av vissa organisationer och 150 000 kronor av föreningen, överföras därjämte till nämnda förlagskapital.

5. Staten lämnar för verksamheten ett årligt bidrag, som i princip är avsett att täcka de avlöningar och omkostnader, vilka f. n. bestridas av statsmedel. Bidraget beräknas för budgetåret 1953/54 till 300 000 kronor.

6. Å verksamheten eventuellt uppkommande vinst skall användas för konsolidering av bolaget.

7. Kungl. Maj:t skall äga utöva den kontroll över aktiebolagets verksamhet, som Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva och äga utse minst en ledamot av aktiebolagets styrelse samt en av dess revisorer. Riksräkenskapsverket och sakrevisionen skola äga granska verksamheten. Förvaltningsberättelse jämte balansräkning samt vinst- och förlusträkning skola årligen ingivas till socialdepartementet.

De sålunda godtagna grunderna skiljer sig, anför sakrevisionen, från nämndens förslag däri, att de icke i samma omfattning innehåller detaljföreskrifter för det särskilt bildade aktiebolaget utan begränsar sig till att reglera rättsförhållandet mellan parterna, staten å ena sidan och föreningen i egenskap av bolagets huvudman å andra sidan. Med hänsyn till detta partsförhållande är det icke såsom enligt nämndens förslag erforderligt att på förhand reglera den inbördes ekonomiska ansvarigheten för eventuella årliga driftsförluster eller skulder vid en likvidation av bolaget. Sakrevisionen förutsätter dock, att statsmakterna i största möjliga utsträckning kommer att bistå föreningen för reglerande av förluster, som förorsakats verksamheten av omständigheter, varöver föreningen uppenbarligen icke kunnat råda. Föreningens önskemål om räntegarantier för kapital, som föreningen utöver aktiekapitalet vid behov kan tillföra bolaget, har icke kunnat godtagas, då ett dylikt arrangemang kan medföra svåröverskådliga konsekvenser.

Beträffande det årliga bidraget kan sakrevisionen icke tillstyrka hela det belopp, som ingår i den av nämnden och föreningen träffade överenskommelsen. En jämförelse mellan de beräknade behoven för de skilda posterna och dessas utgiftsutfall under föregående budgetår samt i synnerhet under förra delen av innevarande budgetår, ger nämligen vid handen,

att vissa besparingar kan ernås. Härutöver synes ytterligare besparingar kunna vinnas genom ett effektivare utnyttjande av personalen och en ändamålsenligare disposition av lokalerna. Med hänsyn härtill anser sakrevisionen, att bidraget för budgetåret 1953/54 kan begränsas till ett belopp av 300 000 kronor. Bl. a. för att bereda det planerade bolaget möjlighet att på ett fullt affärsmässigt sätt omhänderha verksamheten synes andra dispositionsföreskrifter än de nämnda icke böra förenas med bidragets anvisande. Härvid förutsätter sakrevisionen, att statsmakterna kommer att tillmötesgå föreningens framställningar rörande bidrag till verksamheten efter i princip samma grunder, som nu gäller, samt att framställningar om medel föranledda av väsentliga kostnadsförändringar uppåt eller nedåt upptages till prövning i samband med de årliga medelsäskandena.

Slutligen framhåller sakrevisionen, att föreningens övertagande av verksamheten icke omfattar den hitintills under centraldepån redovisade verksamheten vid materialdepån i Kristinehamn. Kostnaderna för denna depå har för budgetåret 1951/52 uppgått till ca 17 200 kronor. Därest depån kommer att kvarstå, bör medel härför anvisas under VIII. huvudtiteln, under vilken depån i verkligheten lyder.

De blindas förening har i sitt yttrande med anledning av sakrevisionens utlåtande erinrat, att vid centraldepåns inrättande inga andra utgifter förutsattes från föreningens sida än de 20 000 kronor, som föreningen lämnade som kapitaltillskott. Föreningen fortsätter:

När *De blindas förening* år 1950 övertog försäljningen av de färdiga produkterna innebar detta ett stort avsteg från vad man dittills hade tänkt sig. Föreningen var fullt medveten om de betydande risker i ekonomiskt hänseende, som detta övertagande kunde innebära. Den skärpta konkurrensen inom borstbranschen jämte andra förhållanden nödvändiggjorde emellertid åtgärder, som vore ägnade att förbättra försäljningen av de blindas arbeten, och föreningen ansåg sig därför föranlåten att gå med på det av sakrevisionen upprättade förslaget. Det må i detta sammanhang framhållas, att det torde ha blivit både billigare och lättare att upprätta en effektiv försäljningsorganisation vid tiden för centraldepåns start än senare, när konkurrensen hade börjat med full kraft, och föreningen kan icke annat än beklaga, att så icke skedde.

En starkt bidragande orsak till att föreningen accepterade de av sakrevisionen år 1950 uppställda villkoren var, att arrangemanget endast skulle vara ett provisorium. Förhållandena borde därför kunna regleras på ett mera tillfredsställande sätt inom överskådlig tid.

Statens blinddepånämnds förslag till omorganisation vid centraldepån innebar så tillvida en förbättring av *De blindas* förenings förpliktelser, att statens anslag skulle beräknas täcka samma kostnader även i samband med färdigvaruförsäljningen, som f. n. bestridas av statsmedel i fråga om råvarudistributionen. Däremot skulle föreningen även i fortsättningen tillhandahålla 150 000 kronor såsom förlagskapital för verksamheten. Det ansågs emellertid rimligt, att föreningens kostnader i form av ränteförlust begränsades till avkastningen av detta kapital och att föreningen, vars tillgångar huvudsakligen utgöras av donationsmedel, borde äga rätt att av

statsmedel åtnjuta ränta på det kapital, som föreningen utöver de 150 000 kronor kunde nödgas insätta. Då sakrevisionen icke ansett sig kunna biträda detta förslag om ränta, synes grunden för bestämmelser om storleken av föreningens kapitaltillskott ha bortfallit.

I sin ovan berörda framställning föreslog statens blinddepånämnd, att föreningen skulle erhålla ett bidrag av statsmedel för verksamheten, motsvarande vissa särskilt angivna kostnader, vilka för nästa budgetår beräknades uppgå till 317 000 kronor. Sakrevisionen utgår från samma beräkningsgrunder vid fastställande av anslagets storlek men anser, att anslaget icke bör bindas vid särskilda utgiftsposter och föreslår ett anslag för nästa budgetår på 300 000 kronor. Sakrevisionen ger inga konkreta anvisningar på de punkter, där besparingar kunna göras.

De blindas förening är visserligen tveksam, huruvida sakrevisionens bedömning av medelsbehovet är tillförlitligare än blinddepånämndens, men föreningen är likväl beredd att tills vidare söka driva verksamheten inom den kostnadsram, sakrevisionen föreslår. Det förutsättes dock att Kungl. Maj:t välvilligt kommer att pröva en framställning om höjning av bidraget, därest de verkliga förhållandena skulle motivera en sådan höjning. Statens sakrevision berör i någon mån frågan om de blindas ekonomiska utbyte av den verksamhet, som bedrivs av centraldepån och De blindas förenings försäljningskontor. Det konstateras, att tyngdpunkten icke utslutande kan läggas på den ekonomiska sidan. Detta är helt riktigt, men det förtjänar här påpekas, att den utredning och de sifferuppgifter, som sakrevisionen i detta hänseende framlägger, icke kunna tillmätas avgjord betydelse för bedömningen av den nytta, de blinda ha av verksamheten. Tiden för sakrevisionen har varit för kort för en fullständig utredning.

Med hänsyn till verksamhetens stora betydelse för de blinda är De blindas förening således beredd att i stort sett godkänna sakrevisionens förslag men hemställer samtidigt, att Kungl. Maj:t måtte i görligaste mån beakta här framförda synpunkter.

Byggnadsstyrelsen har förklarat, att flera skäl talar för en omprövning av frågan om såväl förläggning som utformning av en för ändamålet avsedd byggnad. När slutlig ställning tagits till organisationsfrågorna är styrelsen beredd att fullfölja utredningen i lokalfrågan.

Departementschefen.

Depåverksamheten till hjälp för blinda hantverkare har såsom framgår av den lämnade redogörelsen mött svårbemästrade problem. När beslut år 1937 fattades om inrättande av centraldepån för blindas arbeten var avsikten att i en för hela landet gemensam depå sammanföra dels inköp och distribution till hantverkarna av material för dessas tillverkningar (för manliga hantverkare främst borstar och korgarbeten samt för kvinnliga hantverkare främst textilarbeten) dels ock försäljning av de blindas hantverkarnas produkter i den mån dessa inte kunde säljas av hantverkarna själva eller lokala hjälporgan. Centraldepån kunde inte träda i verksamhet förrän 1947. Då hade förutsättningarna ändrats i vissa hänseenden. Materialförsörjningen led av den då rådande råvarubristen och anspråken

på central försäljning av de färdiga produkterna steg på grund av ökad produktion och minskad försäljningshjälp genom lokala organisationer. Efter en utredning genom statens sakrevision beslöts 1950 en provisorisk uppdelning av huvudmannaskapet för verksamheten i det att De blindas förening med visst stöd av staten övertog ansvaret för försäljning av de manliga hantverkarnas produkter medan staten genom centraldepån behöll ansvaret för verksamheten i övrigt (materialinköp för såväl manliga som kvinnliga hantverkare samt viss försäljning av kvinnliga hantverkares arbeten). Personal och lokaler skulle emellertid delvis utnyttjas gemensamt av centraldepån och föreningen. Ifrågavarande organisation var avsedd såsom ett provisorium i avbidan på någon tids erfarenhet.

I viss mån har verksamhetens svårigheter berott på att i två fall de personer som anlitats såsom föreståndare för centraldepån visat sig olämpliga för uppgiften. År 1949 uppdagades, att verksamheten åsamkats en förlust av ca 72 000 kronor. År 1952 befanns, att den då anställde föreståndaren gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, vilket medfört förluster å ca 60 000 kronor, dock utan att centraldepån därigenom behövt redovisa underskott.

Blindepånämnden har nu föreslagit, att provisoriet skall avvecklas genom att De blindas förening övertar huvudmannaskapet även för den del av verksamheten som f. n. ankommer på staten. Härvid föreslås föreningen få disponera det av staten i verksamheten insatta kapitalet samt erhålla ett årligt anslag, som i princip skall täcka administrationskostnaderna med undantag av de egentliga försäljningskostnaderna för de färdiga produkterna. Som skäl för sitt förslag har nämnden åberopat de administrativa olägenheterna av den nuvarande provisoriska organisationen ävensom svårigheten att över huvud taget driva en affärsverksamhet av ifrågavarande slag i den statliga verksamhetens former.

Statens sakrevision, som efter en utredning 1949 lade fram förslaget till den nuvarande provisoriska organisationen, har nu företagit en förnyad undersökning av verksamheten. Bearbetningen av det material som tillhandahålles genom centraldepån uppskattas ge ca 900 blinda hantverkare ca 900 000 kronor i arbetsförtjänst, varvid emellertid endast något mer än $\frac{1}{3}$ av antalet hantverkare kan beräknas ha en inkomst överstigande 700 kronor per år av ifrågavarande verksamhet. Den av De blindas förening handhavda försäljningen av färdiga varor beräknas ge hantverkarna ca 125 000 kronor. Sakrevisionen anser, att verksamheten särskilt för det stora antalet småförbrukare har sitt största värde ur arbetsterapeutisk synpunkt.

Mot sakrevisionens syn på depåverksamheten torde intet väsentligt vara att invända. Det rent ekonomiska utbytet för de blinda hantverkarna synes, även om sakrevisionens uppskattning såsom framhållits av De blindas förening är osäker, med hänsyn till de betydande kostnaderna relativt litet.

Verksamhetens berättigande får emellertid inte bedömas uteslutande ur strängt ekonomisk synpunkt. Det är med säkerhet av stort värde att arbetsmöjligheter står öppna för de blinda även i sådana fall då försörjningen endast till en mindre del kan grundas därpå. Under senare tid har frågan om möjligheten och lämpligheten att bereda blinda andra utkomstmöjligheter än de traditionella blindhantverksyrkena — för manliga blinda huvudsakligen borstbinderi och korgmakeri — aktualiserats i olika sammanhang. Främst har härvid pekats på möjligheten för de blinda att vinna sin utkomst i industrin. Försök göres i detta syfte. Sålunda må nämnas, att en förberedande kurs för utbildning av finmekaniker anordnats vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män. Det är emellertid för tidigt att ännu kunna bedöma om sådana åtgärder kan ge anledning till en allmän omläggning av utbildningen för de blinda och leda till en minskning av blindhantverkets omfattning. I varje fall kommer under överskådlig tid ett betydande antal blinda att vara hänvisade till hantverksyrkena, för vilka de utbildats. Det är under sådana förhållanden nödvändigt att uppehålla depåverksamheten och frågan blir endast att finna den mest praktiska organisationen för densamma.

Vid organisationsfrågans behandling 1950 konstaterades, att staten inte lämpligen bör ha hand om försäljningen av de blinda hantverkarnas tillverkningar (bortsett från den till omfattningen ringa försäljningen av kvinnliga hantverkares alster, i fråga om vilken speciella förhållanden råder). På grund härav bör den möjligheten uteslutas att staten ånyo tar hand om hela verksamheten. Ett bibehållande av den nuvarande uppdelningen och upplösning av den nuvarande partiella gemenskapen i fråga om personal och lokaler synes inte heller ändamålsenlig, då den utan tvivel skulle leda till ökade kostnader. Av de tre alternativ som blinddepånämnden angivit återstår alltså endast det av nämnden förordade alternativet att hela verksamheten drives av De blindas förening. Med hänsyn till vad som anförts angående olägenheterna av den nuvarande organisationen anser jag mig inte böra motsätta mig att detta alternativ genomföres.

Överlåtelsen av centraldepåns verksamhet bör ske i stort sett på de villkor som föreslagits av sakrevisionen och som godtagits av De blindas förening. De av staten för centraldepån anvisade förlagsmedlen, 640 000 kronor, bör sålunda ställas till föreningens disposition som ett räntefritt lån. Skulle förlust befinnas föreligga i centraldepåns verksamhet vid utgången av innevarande budgetår bör dock lånesumman minskas i motsvarande utsträckning. Riksdagens medgivande bör inhämtas till överflyttning av högst angivna belopp, 640 000 kronor, från fonden för förlag till statsverket till fonden för låneunderstöd. Samtidigt bör nämnda belopp avskrivas med anlitande av fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster. Det belopp av 100 000 kronor, som 1950 anvisades under fonden för låneunderstöd till Lån till de blindas förenings försäljningsverksamhet, bör kvarstå som ränte-

fritt lån. Vid anmälan av propositionen 1950: 166 anförde min företrädare i ämbetet (s. 24), att frågan om avskrivning av nämnda anslag borde tagas upp till prövning först i samband med ställningstagandet till den definitiva organisationen av ifrågavarande verksamhet. Även detta anslag bör nu avskrivas med anlitande av fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Centraldepån disponerar f. n. som förlagskapital 70 000 kronor utöver det förut nämnda beloppet 640 000 kronor. Av de 70 000 kronorna har De blindas förening tillskjutit 20 000 kronor. Återstående 50 000 kronor har lämnats av direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas samt Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda, vilka båda förklarar sig inte ha något att erinra mot att beloppet ställes till De blindas förenings förfogande.

Sammanlagt skulle föreningen sålunda få att disponera högst (640 000 + 100 000) 740 000 kronor av statsmedel samt nyssnämnda 50 000 kronor. De blindas förening bör förbinda sig att låta av föreningen nu insatt kapital — förutom förenämnda 20 000 kronor ett belopp av 150 000 kronor som disponeras för färdigvaruförsäljningen — kvarstå i verksamheten, varför sammanlagt 960 000 kronor skulle stå till förfogande som rörelsekapital för densamma under förutsättning att centraldepån inte redovisar förlust vid utgången av budgetåret 1952/53.

Enligt blinddepånämndens förslag skall staten lämna ett årligt driftbidrag, i princip avsett att täcka lönekostnader (dock ej löner till försäljningspersonal) samt de slag av omkostnader, vilka f. n. vid centraldepån bestrides av statsmedel, ävensom vissa räntekostnader och kostnader för personalens pensionering. Sakrevisionen har formulerat saken så att bidraget i princip skall vara avsett att täcka de avlöningar och omkostnader, vilka f. n. bestrides av statsmedel. Nämnden har föreslagit anslaget för nästa budgetår till 317 000 kronor medan sakrevisionen föreslagit 300 000 kronor. Jag delar uppfattningen att staten bör lämna bidrag till täckande i huvudsak av utgifterna för avlöningar och omkostnader för hela den ifrågavarande verksamheten i den utsträckning som f. n. gäller beträffande centraldepån. I bidraget bör alltså inte innefattas de av nämnden angivna räntekostnaderna. Till frågan om personalens pensionering är jag inte f. n. beredd att ta ställning. Bidraget bör i enlighet med sakrevisionens förslag bestämmas till 300 000 kronor för nästa budgetår. En omräkning av bidraget bör äga rum i samband med den årliga budgetbehandlingen i den mån detta föranledes av väsentliga kostnadsförändringar uppåt eller nedåt.

Otvivelaktigt lägges genom den av mig förordade överlåtelsen ett stort ansvar på De blindas förening med hänsyn till de avsevärda belopp av statsmedel som på detta sätt ställes till föreningens förfogande. Självfallet måste från statens sida finnas möjligheter att kontrollera verksamheten

och att återkräva förlagsmedlen om verksamheten inte bedrivs på ett sätt som kan godtagas eller om den väsentligt minskar i omfattning. Staten bör därför såsom föreslagits äga tillsätta minst en ledamot av styrelsen i det bolag som skall bildas av föreningen för handhavandet av ifrågavarande verksamhet. Staten bör vidare utse en revisor, varjämte riksräkenskapsverket och sakrevisionen bör äga rätt att granska verksamheten.

I enlighet med sakrevisionens förslag bör De blindas förening tills vidare kostnadsfritt få disponera de lokaler som f. n. är upplåtna åt centraldepån. Frågan om dessa lokalers ersättande med andra torde få upptagas sedan byggnadsstyrelsen slutfört sin utredning i lokalfrågan.

För innevarande budgetår har under anslaget till Bidrag till de blindas förening inräknats dels 40 000 kronor såsom bidrag till kostnaderna för den av föreningen bedrivna försäljningsverksamheten dels ock 65 000 kronor såsom bidrag till föreningens verksamhet i övrigt. Förstnämnda belopp ingår i det bidrag om 300 000 kronor, som enligt mitt förslag skall anvisas för nästa budgetår. Därutöver bör 65 000 kronor fortfarande anvisas som bidrag till föreningens verksamhet. Detta bidrag användes bl. a. för tidskriften De blindas veckoblad. Under rubriken Bidrag till de blindas förening bör därför för nästa budgetår anvisas ett obetecknat anslag av 365 000 kronor.

Den vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män inrättade materialdepån beröres inte av den nu föreslagna överflyttningen av centraldepåns verksamhet. Medel till avlöningar och omkostnader för Kristinehamnsdepån har hittills anvisats under centraldepåns driftkostnadsanslag. Jag förutsätter, att Kristinehamnsdepån fortfarande skall bestå samt att erforderligt anslag till densamma i framtiden lämpligen bör beräknas under åttonde huvudtitelns anslag till hantverksskolan. För nästa budgetår bör emellertid övergångsvis upptagas ett särskilt förslagsanslag under femte huvudtiteln under rubriken Materialdepån i Kristinehamn för blindas arbeten. Anslaget bör uppföras med 17 300 kronor, varav till avlöningar 14 600 och till omkostnader 2 700 kronor.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig i det föregående förordad överlåtelse till De blindas förening av verksamheten vid centraldepån för blindas arbeten;

b) medgiva, att det under fonden för förlag till statsverket redovisade förlagskapitalet för centraldepån för blindas arbeten, 640 000 kronor, överföres till fonden för låneunderstöd och där redovisas under rubriken Lån till de blindas förenings depåverksamhet;

c) för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln anvisa dels till *Bidrag till de blindas förening* ett anslag av 365 000 kronor, dels ock till *Materialdepån i Kristinehamn för blindas arbeten* ett förslagsanslag av 17 300 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Lemne.